

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДО ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

SPECIFICS OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC SPHERE FOR TOURISM AND RECREATION ACTIVITIES

У статті розглянуто проблему підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення туристично-рекреаційної діяльності. Зазначено, що професійна підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення туристично-рекреаційної діяльності має бути спрямована на засвоєння студентами теоретичних знань в сфері організації туризму та рекреації; вироблення практичних вмінь здійснення туристично-рекреаційної діяльності в усіх її формах (відпочинок, дозвілля, екскурсія, анімація); розвиток особистих професійних якостей, які допоможуть ефективно виконувати не тільки роботу, але і вибудовувати взаємозв'язок з індивідами. З'ясовано, що підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності доцільно здійснювати за наступними компонентами: пізнавальним (знань майбутніх фахівців соціономічної сфери щодо проблеми дослідження), мотиваційним (мотивація майбутніх фахівців соціономічної сфери щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності), комунікативним (розвиток комунікативних і організаторських схильностей) та емоційно-регулятивним (розвиток емоційної ефективності у спілкуванні). Визначені компоненти та схарактеризовані рівні підготовленості майбутніх фахівців соціономічної сфери до означеної діяльності. Результати проведеного дослідження дали підставу для розробки та апробації експериментальної програми означеної підготовки спрямованої на реалізацію таких завдань: розширення професійних, організаційних і методичних знань, умінь і навичок щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності; формування у студентів стійкої мотивації задля здійснення туристичної і рекреаційної діяльності; удосконалення комунікативних і організаторських умінь; розвиток уміння долати перешкоди у встановленні емоційних контактів; орієнтування студентів на здійснення саморозвитку і самоосвіти в професійній діяльності.

Ключові слова: підготовка, підготовленість до туристично-рекреаційної діяльності, майбутній фахівець соціономічної сфери.

The paper is focused on the problem of training future specialists in the socio-nomic sphere to carry out tourist and recreational activities. It is noted that the professional training of future specialists in the socio-nomic sphere for conducting tourism and recreation activities should be aimed at students' assimilation of theoretical knowledge in the field of tourism and recreation organization; development of practical skills for performing tourist and recreational activities in all their forms (rest, leisure, excursion, animation); development of personal professional qualities that will help to effectively perform not only work, but also to build relationships with individuals. It was found that the training of future specialists in the socio-nomic sphere for tourism and recreational activities should be carried out according to the following components: cognitive (knowledge of future specialists in the socio-nomic sphere regarding the research problem), motivational (motivation of future specialists in the socio-nomic sphere regarding the performance of tourist and recreational activities), communicative (development of communicative and organizational tendencies), emotional and regulatory (development of emotional effectiveness in communication). The author described the components and characterized the levels of future socio-nomic sphere specialists' readiness for the specified activity. The results of the conducted research provided the basis for the development and testing of an experimental program of specific training aimed at the implementation of the following tasks: expansion of professional, organizational and methodical knowledge, skills and abilities regarding the performance of tourist and recreational activities; formation of students' sustainable motivation for performing tourist and recreational activities; improvement of communication and organizational skills; development of the ability to overcome obstacles in establishing emotional contacts; orienting students to self-development and self-education in professional activity.

Key words: training, readiness for tourist and recreational activities, future specialist in the socio-nomic sphere.

УДК 378.011.3-051:796.3(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/53.1.19>

Віщукаєва К.М.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
Леонова В.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти
Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими чи практичними завданнями. Сьогодні особливої уваги набуває питання підготовки майбутніх фахівців соціальної та освітньої сфер, які здійснюватимуть свої професійні обов'язки в різних закладах, спроможних надати ефективну допомогу сучасним сім'ям з дітьми. Одним із засобів відновлення повноцінного функціонування сімей з дітьми може слугувати саме туристично-рекреаційна діяльність. У зв'язку з цим виникає важливість формування підготовленості майбутніх фахівців соціономічної

сфери до здійснення означеної діяльності в межах закладів освіти, позашкільних закладах, громадських організаціях тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери приділено значну увагу в наукових дослідженнях О. Білої, І. Богданової, Л. Буркової, В. Корніщук та ін. Важливість підготовки педагогів до реалізації туристично-рекреаційної діяльності у своїх дослідженнях виклали наступні вчені: Г. Зайчук, О. Любіцева, Л. Устименко, Н. Чорненко, І. Зоріна, В. Квартальнов та ін. Серед науковців,

які досліджували особливості підготовки майбутніх фахівців для сфери туризму можна відмітити наступних: Л. Кнодель, В. Лозовецьку, В. Федорченко, О. Зоріна, А. Конох.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в обґрунтуванні методики діагностування виявлення рівня підготовленості майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення туристично-рекреаційної діяльності та визначенні особливості підготовки до означеної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення туристично-рекреаційної діяльності має бути спрямована на засвоєння студентами теоретичних знань в сфері організації туризму та рекреації; вироблення практичних вмінь здійснення туристично-рекреаційної діяльності в усіх її формах (відпочинок, дозвілля, екскурсія, анімація); розвиток особистих професійних якостей, які допоможуть ефективно виконувати не тільки роботу, але і вибудовувати взаємозв'язок з індивідами [2].

Підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності доцільно здійснювати за наступними компонентами: пізнавальним (знань майбутніх фахівців соціономічної сфери щодо проблеми дослідження), мотиваційним (мотивація майбутніх фахівців соціономічної сфери до здійснення туристично-рекреаційної діяльності), комунікативним (розвиток комунікативних і організаторських схильностей) та емоційно-регулятивним (розвиток емоційної ефективності у спілкуванні) [2].

Для визначення рівня підготовленості майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності, було визначено наступні компоненти означеної підготовленості:

Мотиваційний компонент передбачає у майбутніх фахівців соціономічної сфери формування усвідомлення необхідності здійснення туристично-рекреаційної діяльності; вироблення достатнього рівня мотивації для здійснення даної діяльності. Мотиваційний компонент формує ставлення до туристично-рекреаційної діяльності як до одного з напрямків професійної діяльності, а також забезпечує досягнення позитивного результату від процесу здійснення означеної діяльності.

Пізнавальний компонент характеризує рівень знань щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності; усвідомлення характерних рис туризму як соціокультурного явища, сутності туристично-рекреаційних ресурсів; розуміння особливостей етапів підготовки екскурсії; знання нормативних актів, які регулюють туристичну і рекреаційну діяльність. Цей компонент слугує фундаментом до подальшої самоосвіти, удосконалення і поглиблення власних знань у сфері організації туризму і рекреації.

Комунікативний компонент виражає уміння майбутніх фахівців соціономічної сфери з легкістю встановлювати, налагоджувати і підтримувати комунікативний зв'язок з іншими людьми; характеризує рівень організаторських здібностей, а також уміння організувати та реалізувати процес здійснення туристично-рекреаційної діяльності.

Емоційно-регулятивний компонент характеризує емоційну складову фахівця соціономічної сфери у процесі взаємодії з особами під час здійснення туристично-рекреаційної діяльності; усвідомлення існуючих перешкод у встановленні емоційного контакту; уміння регулювати власний емоційний стан.

Враховуючи компоненти представлені у таблиці 1. було проведено експериментальне дослідження, яке проходило в чотири етапи.

З метою визначення рівня мотивації студентів – майбутніх фахівців соціономічної сфери щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності на першому етапі експериментального дослідження було застосовано розроблений опитувальник «Визначення мотивації щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності». Опитувальник містив у собі 20 запитань, ознайомившись з якими потрібно було дати відповідь обравши той варіант відповіді який був найбільш близьким студентові.

Другий етап дослідження був направлений на виявлення рівня знань студентів щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності. Для цього було розроблено анкету «Оцінка рівня знань щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності». Дана анкета містила 20 запитань, серед яких були запитання з варіантами відповідей та відкриті питання, на які потрібно було дати відповідь описавши власну точку зору. Запитання відкритого типу, які використано в анкеті дозволяють проаналізувати точку зору опитаних щодо: якостей якими має володіти фахівець для успішної реалізації туристично-рекреаційної діяльності; оцінки власного рівня знань у сфері туристично-рекреаційної діяльності; яких нових знань студенти хотіли б набути в процесі ознайомлення зі сферою туристично-рекреаційної діяльності; чи вважають, що здійснення туристично-рекреаційної діяльності є одним з важливих професійних завдань? І в чому саме полягає важливість.

На третьому етапі дослідження було поставлено за мету виявити рівень прояву комунікативних і організаторських схильностей у студентів за допомогою методики оцінки комунікативних і організаторських схильностей (КОС-2) [4].

На останньому етапі експериментального дослідження досліджували рівень емоційної ефективності у спілкуванні використовуючи методику діагностики перешкод у встановленні емоційних контактів В. Бойка [3].

Узагальнення діагностичних даних за кожним з компонентів дозволило встановити три рівні

Компоненти підготовленості майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності

№	Компонент	Показники	Методики
1.	Мотиваційний	рівень мотивації майбутніх фахівців соціономічної сфери щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності	Опитувальник «Визначення мотивації щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності»
2.	Пізнавальний	рівень знань щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності майбутніми фахівцями соціономічної сфери	Анкета «Оцінка рівня знань щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності»
3.	Комунікативний	рівень прояву комунікативних і організаторських схильностей	Методика оцінки комунікативних і організаторських схильностей (КОС-2) [4].
4.	Емоційно-регулятивний	рівень емоційної ефективності у спілкуванні	Методика діагностики перешкод у встановленні емоційних контактів В.В. Бойка [3].

підготовленості майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності:

Низький рівень характеризується тим, що студент має низьку мотивацію до здійснення туристично-рекреаційної діяльності, не проявляє бажання поглиблювати і удосконалювати рівень знань у сфері туризму і рекреації. Незацікавлений у здійсненні подорожей з метою власного розвитку та активного відпочинку. Характерна низька продуктивність, небажання працювати, розвиватися та вдосконалювати власні уміння. Студент на репродуктивному рівні має знання щодо туризму як соціокультурного явища, допускає помилки у розумінні сутності туристично-рекреаційних ресурсів; фрагментарно демонструє знання етапів підготовки екскурсії; не може дати визначення поняттю «рекреаційна діяльність», а також нормативним актам, які регулюють туристичну і рекреаційну діяльність. Характеризуються вкрай низьким рівнем прояву схильностей до комунікативної або організаторської діяльності. Мають низький рівень емоційної ефективності у спілкуванні.

Середній рівень характеризується тим, що студенту цього рівня притаманна наявність мінливих мотивів у здійсненні туристично-рекреаційної діяльності, проявляє епізодичне бажання поглиблювати і удосконалювати рівень знань у сфері туризму і рекреації. Часто лінується здійснювати подорожі з метою власного розвитку та активного відпочинку. Характерна знижена продуктивність, не бажання засвоювати інформацію в повному обсязі. Студент вільно володіє знаннями щодо туризму як соціокультурного явища, але допускає незначні огріхи у розумінні сутності туристично-рекреаційних ресурсів; припускається незначних помилок під час аналізу етапів підготовки екскурсії; в недостатній мірі розуміє поняття «рекреаційна діяльність», а також нормативні акти, які регулюють туристичну і рекреаційну діяльність. Дня нього характерний середній рівень прояву комунікативних і організаторських схильностей. Має середній рівень емоційної ефективності у спілкуванні.

Достатній рівень характеризується наявністю у студента стійких мотивів до здійснення туристично-рекреаційної діяльності. Самостійний та наполегливий, проявляє стійке бажання поглиблювати і удосконалювати рівень знань у сфері туризму і рекреації. Активно здійснює подорожі з метою власного розвитку та активного відпочинку. Частіше всього є гарним лідером. Характеризується високим рівнем продуктивності з легкістю засвоює нову інформацію та безперешкодно її відтворює. Такий студент має ґрунтовні знання щодо туризму як соціокультурного явища, сутність туристично-рекреаційних ресурсів; демонструє стійкі знання етапів підготовки екскурсії; розуміє поняття «рекреаційна діяльність», а також нормативні акти, які регулюють туристичну і рекреаційну діяльність. Є характерним високий рівень прояву комунікативних і організаторських схильностей та високий рівень емоційної ефективності у спілкуванні.

Узагальнення даних констатувального зрізу діагностики дозволив встановити, що низький рівень підготовленості студентів до туристично-рекреаційної діяльності виявлено у 29,7% студентів, середній рівень виявлено у 39,3% та достатній рівень притаманний 31% студентам.

Висновки. Отже, підсумувавши проведену експериментально-дослідну роботу, можна зробити висновок, що студенти-майбутні фахівці соціономічної сфери у переважачій кількості мають середній і низький рівень підготовленості до туристично-рекреаційної діяльності. Результати проведеного дослідження дають підставу для розробки та апробації експериментальної програми підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до туристично-рекреаційної діяльності, метою якої було: розширення професійних, організаційних і методичних знань, умінь і навичок щодо здійснення туристично-рекреаційної діяльності; формування у студентів стійкої мотивації задля здійснення туристичної і рекреаційної діяльності; удосконалення комунікативних і організаторських

умінь; розвиток уміння долати перешкоди у встановленні емоційних контактів; орієнтування студентів на здійснення саморозвитку і самоосвіти в професійній діяльності

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Віцукаєва К. Організаційно-методичні засади формування підготовленості майбутнього фахівця соціономічної сфери до професійної діяльності. *Інноваційні технології у підготовці студентів педагогічних ЗВО: монографія*. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2021. С. 116-152.

2. Віцукаєва К.М., Осуська С.В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до туристично-рекреаційної діяльності. *Науковий вимір соціальних та педагогічних проблем сьогодення* : збірник наукових праць / редкол. І. М. Богданова та ін. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. С. 160-168.

3. Методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів (за В. Бойко). URL : <http://um.co.ua/10/10-2/10-22250.html>

4. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. Самара : Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. 672 с.